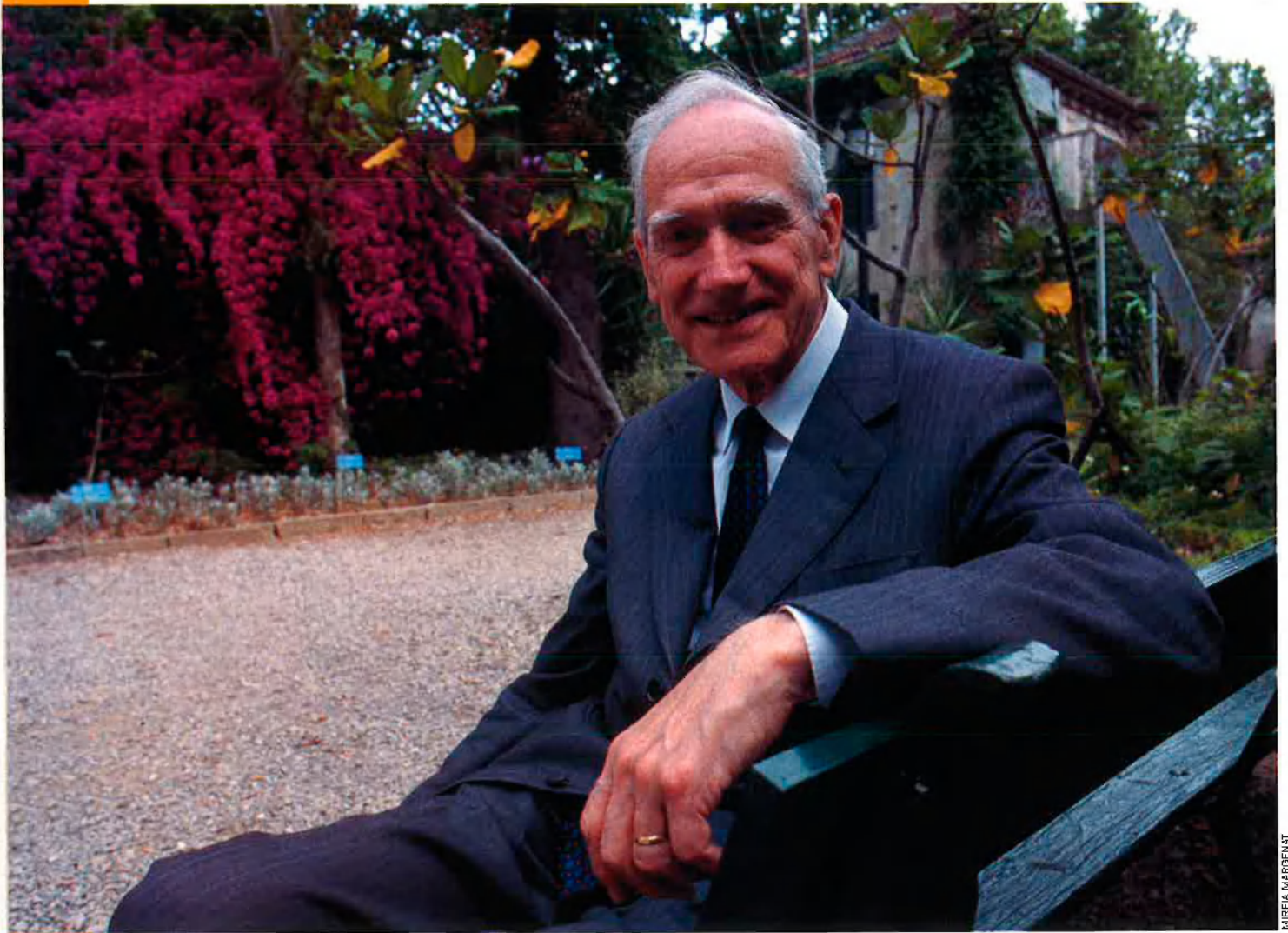

“Volíem rejuvenir la Universitat de Barcelona, però no ens en vam sortir”

Antoni M. Badia i Margarit
Lingüista

Antoni Maria Badia i Margarit ha estat nomenat doctor *honoris causa* per la Universitat d'Alacant, en un acte celebrat el 22 de novembre, i aviat la Universitat de València li retrà el mateix homenatge. Aquest lingüista de vuitanta-dos anys, autor d'una *Gramàtica catalana* (1962) i una llarga llista d'assaigs erudits, és membre de l'Institut d'Estudis Catalans i president d'honor de la Société de Linguistique Romane.

—Al 1948 ja era catedràtic de gramàtica històrica de la llengua espanyola a la Universitat de Barcelona. Es va dedicar primer a aquella llengua o és que el català no podia entrar a la universitat franquista?

—L'única sortida que hi havia perquè convoquessin una càtedra era el castellà. A la Universitat de Barcelona, en aquell moment, tot estava molt desatès. Hi havia hagut renúncies, exilis i una *depuración de funcionarios* que va provocar expulsions i confinaments. Un home com Ángel Valbuena va ser confinat a Múrcia. I el Departament de Romàniques a la Universitat de Barcelona era un desert. Era lògic, doncs, que es preocupessin de crear una càtedra de Literatura Espanyola, que va ser per a Castro, amb un resultat molt poc satisfactori, i una de Llengua Espanyola, que jo vaig guanyar per oposició. Ara bé, amb la llibertat que dona la càtedra, des del primer moment vaig començar a fer coses sobre el català i, molt aviat també, en català.

—En gramàtica ho ha fet tot: ha estudiat temes de morfologia, sintaxi, fonètica o semàntics. M'he deixat res?

—Toponímia, dialectologia, onomàstica.

—A més, en dialectologia va estudiar, abans que el català, l'aragonès!

—Sí. Les primeres enquestes dialectològiques fetes sobre el terreny, les vaig fer a l'Aragó per recollir dades per la meua tesi.

—Què tractava la tesi?

—Els adverbis pronominals "hi" i "en" que, a l'edat mitjana, existien a tota la península Ibèrica. Vaig estudiar la documentació medieval del

castellà, l'aragonès i el català i vaig estudiar les causes de la desaparició de "y" i "ende" del castellà.

—"Y"?

—Sí. "Y voy", "Ende tratan", etc. I en aragonès han perviscut fins avui. En català no tenia problemes perquè és la meua llengua, però volia tenir documentat tot l'estatus d'aquests dos adverbis pronominals en aragonès. Vaig començar al 1944, amb l'aragonès que limita amb Navarra, a Echo i Ansó, i després fins a Benasc i, cap al sud, fins a Montsó.

—I pot aclarir si a la zona de Benasc es parla aragonès o català?

—Potser sóc amant de les coses del passat, però a mi sempre m'ha anat

"Coromines ha estat molt personalista, ha tractat molt malament els seus col·legues. Si no hagués fet sol el diccionari, errors que tenim no els tindriem. Però em descobreixo davant de la seva obra"

molt bé el criteri que Menéndez Pidal va exposar a començament del segle passat per actuar a les zones on hi ha una barreja de trets fonètics i ens hem de decidir per un o altre.

—En què consisteix?

—El criteri de Menéndez Pidal per diferenciar si és castellà —l'aragonès és un dialecte del castellà— o no castellà —català, aquí, o gallec, a l'oest— consisteix a analitzar com ha evolucionat la vocal "o" oberta del llatí vulgar: quan es converteix en "ua", "ue" o "uo" és castellà i quan es conserva com a "o" sense diftongar és català. Per exemple, costa i *cueta*, ou i *huevo*. Si ens atenem a aquest criteri, el benasquès —que sempre ha estat molt

discutit— no és català. Si mirem altres criteris, hi ha raons per dir que és català.

—Sí però no?

—En el primer col·loqui de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes que no es va fer a l'estranger —va començar a Andorra i va acabar a Barcelona, amb una conferència de Joan Coromines—, Joaquim Rafel va fer una magnífica comunicació sobre el benasquès, però no va arribar a cap conclusió definitiva.

—Ha citat Joan Coromines. Amb ell va tenir vostè diferències de criteri...

—En algunes ocasions, sí.

—Com valora la seva obra?

—És extraordinària. És un dels lingüistes més grans que hem tingut. Però Coromines ha estat un home molt personalista, ha tractat molt malament els seus col·legues, i això, a mi, m'ha sabut greu. Però em descobreixo davant de l'obra de Coromines. Això, malgrat el fet que el seu extraordinari diccionari és obra d'un home sol; si hagués obert el camp de treball a altres, potser coses que avui tenim com a errors no les tindriem.

—Com ara, quines?

—Hi ha coses de Coromines i del seu mestre Menéndez Pidal, com ara el mossarabisme, que avui han caigut en picat. Ja no se'n parla, com en parlaven ells, del mossàrab. Coromines estava massa convençut que tenia sempre la raó. Decidia les coses i prou: *causa finita*.

—Creu vostè que tenia una metodologia de treball individualista?

—Sí, sí.

—En dialectologia catalana, va promoure vostè l'*Atlas Lingüístic del domini català*. Ha trigat molts anys a fer-se, no?

—Fins ara no se n'ha publicat el primer volum! En Germà Colon i jo vam anunciar a la romanística internacional, en el Congrés de Lingüística Romànica de Barcelona del 1953, el projecte d'aquest *Atlas*. Ell se'n va anar a la Universitat de Basilea i jo vaig haver d'atendre altres coses. Però Joan Veny, que ha estat el gran mestre de dialectologia, va publicar,

JOSEP MARGARIT

"Tothom està molt preocupat pel currículum. Fixeu-vos la quantitat de títols que els estudiants acumulen. I si un curs no ofereix crèdits per al títol, no hi va ningú. L'idealisme que vaig veure en els estudiants, en els primers anys que vaig ser catedràtic, no el veig ara"

juntament amb Lídia Pons, aquest *Atlas*.

—També va estudiar la toponímia relacionada amb la botànica. N'hi ha molts casos?

—Això va ser el meu primer congrés. Va ser una comunicació molt modesta —jo era molt jove— sobre noms de poblacions catalanes que són noms de vegetals. Tipus Esparreguera, Falgars... Eren tretze mapes. Jo constatava que, normalment, els topònims que tenen nom de vegetal es troben en llocs on aquest vegetal és de conreu espontani. Com ara Figueres. De figueres, no n'hi ha al Pallars. Espontàniament, n'hi ha a Figueres.

—Després va ser professor a Alemanya (a Heidelberg, al 1956, i a Munic, al 1959) i als Estats Units (Universitat de Georgetown, Washington, al 1961, i a la de Wisconsin, Madison, el 1968). Quin ambient s'hi respirava?

—Al maig del 1968 jo era allà. No va ser com a París, però allà hi havia la guerra del Vietnam. Recordo que, al campus, venien empreses que muntaven la seva parada amb oferta de treball per als que acabaven la llicenciatura. Quan va venir la gran empresa química que feia les bombes per al Vietnam, els estudiants els trencaren les taules i tot el que portaven. I això que anaven a oferir-los feina.

—Quina feina feia?

—Jo havia d'anar a fer matèries de castellà, segons el contracte que tenia amb la Universitat de Wisconsin. Però un grup d'estudiants coneixien les meves publicacions sobre llengua catalana i van exigir al director del Departament que Badia i Margarit fes un curs de català. El director ho condicionà al fet que es formés un grup de quinze estudiants. Tot això ho vaig saber quan vaig arribar allà i em

vaig trobar amb un grup de més de vint estudiants per a un curs de català.

—Eren tots americans?

—Sí, sí, tots.

—Després, entre el 1975 i 1977, va anar a París. Què hi va anar a fer?

—Era quan s'estava creant el Centre d'Estudis Catalans a París i jo n'havia de ser el director. Per això em van nomenar *professeur associée*. Però la restauració de la casa que havia d'acollir el centre es va anar endarrerint i jo vaig passar dos anys fent cursos a la Sorbona.

—I després tornà a Barcelona?

—Sí, però vaig anar a la inauguració del Centre. Era molt important. Un grup d'exiliats per la Guerra Civil van estar anys insistint a l'Ajuntament de París fins que van obtenir que la municipalitat regalés un edifici de la Universitat de París. Encara hi és.

—En canvi, als catalans que depenen administrativament de França, no els donen gaires alegries.

—No. Allà, el català, el tracten com a "llengua estrangera", i això molesta molt la gent de Perpinyà.

—Al desembre del 1977 va ser nomenat nou rector de la Universitat de Barcelona, càrrec que va ocupar fins al 1986. Com es va viure la transició a la Universitat?

—Hi havia l'objectiu d'obtenir una universitat autònoma, amb drets reconeguts. Per exemple, l'elecció de rector. Jo vaig ser el primer rector elegit per la base, perquè fins llavors l'escollia el Ministeri, a dit. A més, la Universitat de Barcelona estava molt degradada, amb uns problemes ben greus en matèria de finançament i el problema dels PNN (professors no numeraris), que estava molt enverinat. Això suposava problemes violents i desagradables. I a més hi havia problemes polítics.

—Quins?

—Al 1966 hi havia hagut la Caputxinada. Barcelona havia estat l'única universitat d'Espanya que va reeixir en l'intent de crear un sindicat que no fos dins del SEU [l'organització oficial franquista], però la reacció del

rector García Valdecasas contra els estudiants va ser molt dura: pèrdues de curs, penes econòmiques que multiplicaven per dos o per tres la matrícula, confinaments a altres universitats. Això va deixar molt mal record i els estudiants estaven molt irritats. I a això, s'afegien els problemes econòmics, polítics –de política universitària– i problemes de personal, docent i no docent.

—Els van solucionar?

—Tot i que tinc poques condicions de governant, vaig tenir un gran equip amb el qual vam redimir la Universitat dels deutes que tenia i vam resoldre el caos econòmic. Quan vaig passar el rectorat a en Bricall, la cosa ja estava molt aclarida. Me'n vaig anar satisfet per haver contribuït a arreglar aquella Universitat tèrbola i confosa.

—Quines pressions polítiques va tenir?

—De tota mena. Però potser la més greu –i va ser una batalla que vam perdre– va ser la nostra lluita perquè els catedràtics no fossin funcionaris, sinó contractats. Al ministre d'Educació del primer govern socialista, José Antonio Maravall, li vaig demanar que m'esmentés un sol cas d'un catedràtic que hagués estat expulsat per una irregularitat grossa. “Tens raó –em va dir–, no n'hi ha cap.” Però no ho van admetre.

—I per què no volien funcionaris?

—Perquè teníem un mapa de catedràtics que havia aprovat les oposicions i després mai més no havia publicat ni una línia. No es reciclaven i sempre explicaven el mateix i de la mateixa manera. Volíem rejuvenir la universitat fent que el professorat fos contractat, i no ens en vam sortir. El mateix director general de Maravall ens deia “*la contratación chirría con la administración*”. Per això volíem innovar, nosaltres! Però no ho vam aconseguir. I encara continua igual.

—Com veu la universitat actual?

—Veig que tothom està molt preocupat pel currículum. Fixeu-vos la quantitat de títols que els estudiants acumulen. I si un curset no ofereix crèdits per al títol, no hi va ningú. L'i-

dealisme que vaig veure en els estudiants, en els primers anys que vaig ser catedràtic, no el veig ara. Però crec que això és un mal de tota la societat.

—És un mal que només afecta aquest país?

—No, no. El comportament estudiantil que jo havia vist als EUA és el que he vist aquí posteriorment.

—Al 1995 va publicar la *Gramàtica catalana. Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*. Ara s'ha editat la *Gramàtica del català contemporani* que ha dirigit Joan Solà. Què aporta aquesta obra?

—És molt exhaustiva. Gairebé es limita al català oriental i han omplert tres volumassos. Més de 1.500 pàgines! No es pot comparar amb una gramàtica de visió de conjunt, com la que jo vaig escriure al 1995. En la de Solà han volgut abastar moltíssimes coses i han fet una mena d'enciclopèdia de la llengua catalana. No es poden comparar.

—Quan tindrem la *Gramàtica normativa* revisada per l'Institut d'Estudis Catalans (IEC)?

—Em costa de dir dates, perquè ja n'hem dit moltes, però penso que encara passarà un any llarg.

—És una eina necessària...

—És clar. Totes les acadèmies han de fixar la normativa de la llengua. S'està treballant bé. I d'ençà que en Solà és membre de l'Institut també s'hi ha incorporat. Està ben encarrilada.

—Ara se celebra el 70è aniversari de les Normes de Castelló. Quin valor dona a aquella trobada que reconeixia les normes de l'IEC?

—És una sort que aquells benemèrits escriptors i gramàtics signaren les Normes de Castelló al 1932. Poc després va venir la Guerra Civil i la gran repressió de la llengua. Què hauria passat si no les haguessin signat?

Almenys la gent de València que té una idea clara de la unitat de la llengua han pogut dir sempre que hi ha l'antecedent de les Normes de Castelló.

Àlex Milian

Biografia

Antoni Maria Badia i Margarit, nascut a

Barcelona el 1920, ha presidit la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (1989-1995) i ha estat rector de la Universitat de Barcelona (1977-1986).

Des que al 1948 va guanyar la càtedra de gramàtica històrica de la llengua espanyola a la Universitat de Barcelona no ha parat de produir textos sobre sintaxi, fonètica, semàntica o dialectologia catalana. Ha estat professor en les universitats alemanyes de Heidelberg (1956) i Munic (1959), a les nord-americanes Georgetown University (1961-63) i Wisconsin (1967-68), i a la Sorbona de París (1975-77). Els doctorats *honoris causa* de les Universitats d'Alacant i València s'afegeixen a una llarga llista en què s'inclouen Salzburg, Tolosa de Llenguadoc, la Sorbona, Perpinyà i el Knox College de Galesburg (Illinois, EUA).

